

CARROUSEL

jibbe willems

[6 mei 2026](#)

met veel dank aan

anna maria versloot gerold guthman vis a vis

urmie plein nita kersten yahmani blackman susan malaika bailey

1. NAVEL

JOSEPHINE *zingt*

er loopt een lijn van ieder mens
van navel naar navel
langs het bloed van de moeder
terug in de tijd

een lijn van hoop naar wens
van dromen van dromen
langs het hart van de moeder
die raak je niet kwijt

en ziel keert altijd weer
die kent het verleden
waar je ook bent

geschiedenis passeert
eerst wordt het geleefd
dan wordt het verteld

2. KAAIMAN

Een grote carroussel, die ooit prachtig is geweest maar nu aftands aandoet, aan het eind van haar Latijn, draait een aantal rondjes maar begint te kraken. Eerst zachtjes, dan steeds harder.

OPA Dat klinkt niet goed.

EWALD Geluid betekent dat er nog leven in zit.

OPA Je moet zuinig zijn, dit is je erfenis!

Dan begint de carroussel te roken, een klein pluimpje

Dan dondert een zitje, een leeuw, naar beneden. De kop van de leeuw schiet eraf. Opa gilt.

EWALD Dat lijm ik zo weer vast.

OPA Lijm? Schroeven!

EWALD Ik weet wat ik doe.

OPA Daar had iemand in kunnen zitten hè.
Die was dan nu vreselijk gewond geweest.

EWALD Er is niks gebeurd.

Ewald klimt op de carroussel, op de plek waar de leeuw is afgebroken zit een gat.

EWALD En dit timmer ik gewoon.

Hij trekt een kabel uit het gat. Een vonk schiet langs hem heen.

OPA Eerst isoleren, dan afstoppen.

EWALD Jaja.

OPA Anders lekt de aarde weg!

Ewald pakt een rol gaffertape die hij altijd bij zich heeft voor reparaties en laat de rol zien, met een gebaar van 'alles onder controle'. Tegelijkertijd verschijnt elders op de carroussel een pluimpje rook. Ewald gaat naar het andere pluimpje rook en doet daar ook iets met de tape, de rook verdwijnt.

OPA Maak een kaaiman voor Frida.
Ze is onderweg.

EWALD Ik heb al een taart voor d'r verjaardag gebakken, bigi yari.

OPA Bigi Kaaiman, weet je nog wel toch?

EWALD Zegt me niks.

Ewald werkt door, hij tikt op verschillende plekken, luistert.

OPA De Kaaiman is een Watra Kromanti.

Ewald is bezig een tapvernelletje aan te draaien en is er met zijn aandacht maar half bij. Hij heeft geen idee waar Opa het over heeft, maar praat mee.

EWALD Oh ja die brengt geluk.

OPA Die kan je beschermen.

EWALD Ja dat bedoel ik.

Ewald duwt tegen een gritknorgje, er valt een watervalletje tandworkels uit de knerp.

OPA De kaaiman kan Frida begeleiden bij haar overgang.

Ewald, druk bezig met de reparaties, begrijpt steeds maar half wat Opa zegt.

EWALD Ze is vijftientwintig, die is nog lang niet in de overgang.

OPA D'r is nog geen ei te bakken in die hersenpan van jou!
Haar overgang naar een nieuw leven, naar hier, naar óns.

EWALD En die krokodil kan haar daarbij helpen.

OPA Kaaiman! Jij bent nog dommer dan de achterpoot van een koe.

EWALD Dan de wat?

OPA In Suriname, waar mijn navelstreng begraven is,
kent ieder kind *Bigi Kaiman*. Hij droeg de tot slaaf gemaakte
mensen die van de plantages vluchtten op zijn brede rug –

Een pluimpje rook verschijnt op de carroussel.

EWALD Oei.

OPA - naar de veiligheid, helemaal over de Surnaukreek
naar de zwampen van Kaaimangrasi, waar ze trots,
vrij en onafhankelijk leefden.

EWALD Sorry ik vind het echt een mooi verhaal maar –

Er verschijnt nog een pluimpje rook.

OPA Als een verhaal niet verteld wordt, wordt het vergeten.

Ondertussen heeft Ewald een onderhoudsluik open gedaan.

EWALD Eén secondje.

Ewald springt in het onderhoudsluik. Opa begint te zingen.

OPA *Bigi kaiman djomp'a liba bari tjoewe-tjoewe.*

Ergens achter verschijnt Josephine, ze danst mee, ze zingt mee.

OPA en JOSP *Bigi kaiman djomp'a liba bari tjoewe-tjoewe.*

*Ewald zingt en danst de rest van het lied ook mee, maar waar Opa voor zichzelf danst, en
Josephine in de muziek opgaat, danst Ewald voor een onzichtbaar publiek.*

Dan klinkt een gekraak, een tandwiel valt uit de snaffel.

EWALD Alles onder controle!

De muziek stukt. Josephine verdwijnt.

EWALD Heb jij het oliespuitje gezien?

Dan schiet er een enorme straal donkere olie uit het onderhoudsluik, over Ewald heen.

EWALD Laat maar, gevonden.

Ewald trekt zijn bovenkleding uit, veegt de olie weg, van zichzelf en waar die gemorst is.

3. NEGENENNEGENTIGBAAN

Iets later. Ewald zit nog te rommelen in de carrousel. Opa is al verdwenen.

Dan komt Berto in zijn kermiskarretje aanrijden. Muziek knalt uit zijn speakers.

Hij klapt nog nét niet tegen de carrousel en stapt uit, bekijkt Ewald en zijn werk.

BERTO Een sloophamer is effectiever.

Ewald perst er een geforceerd lachje uit.

EWALD Ik ben aan het eh... herinrichten.

BERTO Heel goed, innovatie en experiment!
Is dat plakband?

EWALD Noodoplossinkje.

BERTO Je lijkt Lucky wel, die zit ook altijd te knutselen.

EWALD Wil ze me anders even helpen?

BERTO Nee. Druk.
Ze is al te laat.
Sorry.

Ewald klapt het onderhoudsluik dicht.

EWALD Zo houdt het ook wel.

BERTO Vroeger hoorde het erbij hè, een beetje gevaar,
het was geen kermis als je niet gewond kon raken.

LUCKY!

Ze maakt dat ouwe rad klaar voor de sloop.

EWALD Wat zonde.

BERTO Ouwe zooi.
Ze willen adrenaline, de mensen, geen bejaardenritje.
Je moet altijd nieuwe dingen aanbieden.
Ik ga er een negenennegentigbaan neerzetten.

EWALD Oké?

BERTO Die gaat niet zo-

Hij tekent een liggend achtje in de lucht.

BERTO Maar zó-

Hij tekent een liggende negen in de lucht, maakt de staart lang.

BERTO En op het eind word je gelanceerd!

EWALD Waar komen die mensen dan neer?

BERTO Eh, hier ongeveer

Berto wijst de carrousel aan.

EWALD Op mijn carrousel? Is dat veilig?

BERTO Nee die carrousel moet hier dan niet staan.

EWALD Maar ze staat er wel.

BERTO Details. Technische afwerking.
Ik ben ermee bezig.

Is het voor jou niet ook tijd voor iets nieuws?

EWALD Ik zou niet weten wat.

BERTO Ik kan je daarmee helpen, kermis helpt elkaar.

EWALD Nee ik hou graag vast aan wat ik heb.

BERTO Je weet me te vinden als je je bedenkt.

EWALD Ja. Bedankt.

BERTO ‘tuurlijk man! Je bent m’n *brother*.

EWALD Sorry?

BERTO *Kermisbrothers for life* jeweeettoch!

EWALD Ah zo.

BERTO Jij bent ook maar alleen.
Die ouwe zooi heb je niet meer nodig hè.

Hij gooit de leeuwenkop bovenop zijn wagentje.

BERTO Leuk voor de schiettent!

Berto kijkt naar de half ontblote Ewald.

BERTO En kleed jij je ook even aan, dit is geen reclame zo.

Berto rijdt weg.

BERTO LUUK! LUCKY!

Ewald werkt verder.

4. ALLEEN KOTSEN IS GRATIS

Berto raast over het terrein in zijn wagentje, met de leeuwenkop op zijn hoofd. Lucky zit hoog in het reuzenrad te sleutelen.

BERTO LUUK! HEY!

Lucky kijkt om, waardoor haar bakje kantelt en haar gereedschapskist valt.

BERTO Er is een ongelukje gebeurd bij de poffers.

Berto klimt naar Lucky toe, nog altijd met de leeuwenkop op zijn hoofd.

LUCKY Wacht!

Berto klimt dichterbij.

BERTO D'r heeft een koter in de poffers gekokt
dus dat moet nog even schoon gedweild.

LUCKY Als ik dit niet aandraai, dondert alles in elkaar.

BERTO En als je niet gaat dweilen
ruikt de hele kermis zo naar kots.

Lucky laat los waar ze mee bezig is waardoor de balk waar Berto net aanhangt een stuk naar beneden zakt. Hij schrikt.

BERTO Oh ja nee draai eerst maar even aan.

LUCKY Geef mijn gereedschapskist even.

Berto gooit haar gereedschapskist omhoog.

BERTO Waarom laat je 'm eigenlijk niet in elkaar donderen,
dat ding moet toch gesloopt?

LUCKY Maar wel gecontroleerd gesloopt,
straks stort het rad op een klant.

BERTO En dode klanten zijn slechte klanten.

Lucky vangt de kist net niet, dus die dondert weer kletterend naar beneden.

BERTO Daarom laten we ze altijd vooraf betalen!

Berto raapt de kist op en begint weer omhoog te klimmen.

LUCKY Alleen kotsen is gratis.

BERTO Daar moeten we nog iets op verzinnen ja. Hier.

Lucky reikt naar de kist, het bakje klappt over de kop, Berto probeert Lucky te pakken, ze draait terug, Berto hangt aan het staketsel. De kist valt. Berto gromt en klimt weer naar beneden.

BERTO En je moet je nog omkleden!

LUCKY Ik heb al prima kleren aan.

BERTO Daar komt de klant niet voor.

LUCKY Wel voor dat versleten beest?

BERTO Viel van Ewalds mallemolen af.

Berto is beneden en pakt de kist weer. Hij klimt weer omhoog.

LUCKY Carrousel.

BERTO Je kan een kip een condor noemen maar hij blijft een kip.

LUCKY Zij.

BERTO Wat?

LUCKY Een kip is een meisje.

BERTO Als jij het zegt.

Berto geeft opnieuw de kist aan, de overdracht gaat dit keer soepeler.

BERTO Die *carrousel* valt van ellende uit elkaar.

LUCKY Heeft alleen wat onderhoud nodig.

BERTO Ewald moet de boel verkopen nu het nog wat oplevert,
lekker aan de waterkant in de zon gaan zitten.

LUCKY Aan jou verkopen.

BERTO Aan ons.

LUCKY Ons?

BERTO Ik zal je klaarstómen.

LUCKY Mag ik dan ook achter het stuur?

BERTO In mijn karretje? Ben je gek!

Dan rijdt de brandweerauto van de inspectie met sirene op.

LUCKY Inspectie?

BERTO Voor Ewald.

LUCKY Wat weet jij daarvan?

BERTO Niks, geen idee, misschien heeft iemand ze gebeld.

LUCKY Iemand.

BERTO Bemoei je er maar gewoon niet mee.

LUCKY Pap!

BERTO Sorry Luuk, ik moet m'n schaduw nog wassen!

Berto stapt zijn wagentje in en scheurt weg.

5. INSPECTIE

Ewald loopt pro-actief op de inspectie af, enigszins in paniek.

EWALD Nee nee nee nee nee.

De wagen stopt. Twee inspecteurs springen eruit. Ewald schiet van paniek naar gezellig.

EWALD Hey hey hey hey hey!

OPA Trek een borstrok aan!

Opa gooit Ewald een shirt toe, Ewald trekt het haastig aan.

EWALD Welkom goedemiddag gezellig,
misverstandje! Er is hier niks aan de hand!

INSP 1 Is er brand?

EWALD Nee joh!

OPA Ga nou niet tegen hem in!

En inderdaad, er verschijnt weer een pluimpje rook op de carroussel.

EWALD *Special effect.*

INSP 2 Gaaf.

Ewald rent erheen en trapt het pluimpje uit.

EWALD Maar alleen rook hoor, geen vuur, of ja, passie, dat wel, passie voor het vak.

OPA Geef ze een compliment.

EWALD Mooi uniform zeg.

OPA Geef ze eens netjes een hand!

Ewald biedt zijn hand aan.

OPA Mi gado heb die wel gewassen!?

Ewald trekt zijn hand terug, veegt 'm aan zijn kleren af.

OPA Bied ze wat te drinken aan.

EWALD Wilt u koffie, thee, biertje, om de dorst te blussen.
Hahaha. Blussen.

OPA Doe niet zo zenuwachtig.

INSP 1 Waarom bent u zo zenuwachtig?

EWALD Ik vind het gewoon gezellig dat u er bent.

INSP 1 We zullen u niet lang lastig vallen.

OPA De inspectie valt mij nooit lastig.

EWALD De inspectie valt mij altijd lastig.

OPA Nooit!

EWALD Nooit!

OPA En u bent ook zo gespierd.

Ewald valt uit.

EWALD Hou nou eens op met dat gekruip!

INSP 1 Pardon?

Ewald herpakt zich snel.

EWALD Wilt u een ritje maken?

INSP 2 Graag!

OPA Kan niet!

EWALD Ligt plat!

INSP 1 Oh?

OPA Onderhoud!

EWALD Veiligheid voor alles!

Ewald stampt op de plank die hij aan het timmeren was. Hij zakt door de plank heen, waarvan de andere kant omhoog komt.

INSP 2 Ook een special effect?

INSP 1 Wij zijn getipt dat er sprake is van ontbrekende vergunningen klein draaivermaak.

EWALD Getipt?

Berto, die mee heeft geluisterd, komt nu dichterbij.

BERTO Is er een probleem?

INSP 1 U had gebeld?

BERTO Nee!

INSP 1 Over ontbrekend papierwerk.

OPA Heb je de vergunning niet verlengd?

BERTO Ben je vergeten aan te vragen?

EWALD Dat zou jij doen!

BERTO Ik?

INSP 1 Bij ontbrekend papierwerk volgt automatisch controle.

De inspecteur loopt naar het onderhoudsluik.

BERTO Protocol en bureaucratie, typisch ambtenaren, bah!

OPA Zorg dat ze het binnenwerk niet zien!

Opa slaat het luik dicht.

EWALD De carrousel loopt als een snorrend zonnetje!

INSP 1 We hebben eigenlijk alleen uw krabbeltje nodig.

BERTO Al dat moderne gedoe met keurmerken en regels.
Vroeger gaf je een paar stiekeme tientjes en zat je weer een jaar goed.

INSP 1 Bedoelt u omkoping?

BERTO Natuurlijk, anders was die molen allang afgekeurd!

OPA Snoer die man zijn mond!

EWALD Berto!

BERTO Bij antiek moet je af en toe een oogje dichtknijpen. Of twee.

INSP 1 Jaja.

BERTO En ja, dan gaat er wel eens wat mis,
maar er heeft al wéken niemand meer iets gebroken, toch Ewald?

OPA Grijp in!

BERTO Ewald is een man uit één stuk, misschien niet helemaal volgens de regels,
maar heel betrouwbaar. Kijk maar, draait als een tierelier!

OPA en EW. Nee!

Berto zet de carrousel aan, die begint te draaien.

OPA en EW. Zet uit!

De carrousel begint te kraken en te roken. Dan schieten er vonken uit.

OPA en EW Noodknop!

Ewald springt van de carrousel, naar de rode noodknop en zet de carrousel af. Steekvlam, er knapt iets. De carrousel zakt met een krak opzij, een bakje valt eraf en versplintert.

EWALD Special effect?

INSP 2 Wegens constatering grote veiligheidsrisico's letselschade,
voorlopige afwijzing vergunningsaanvraag.

EWALD Afwijzing?

INSP 1 Je hebt 48 uur om alles in orde te krijgen, anders definitieve sluiting.

De inspectie springt weer in de brandweerwagen, gaat af.

EWALD Berto!

Berto vertrekt ook.

BERTO Sorry Ewald, geen tijd, ik moet de kippen nog strijken!

6. VERMAAK OP EIGEN VOORWAARDEN

OPA Weet je hoeveel het me heeft gekost dit hier op te bouwen?

EWALD De eerste zwarte man op deze kermis,
de eerste zwarte man met zijn eigen molen,
ja pap, ik ken het liedje.

OPA Hoor ik daar een toon?

EWALD Nee papa, ik zeg het met respect.

OPA En dan vergeet je die stomme papieren.

EWALD Dat zou Berto doen.

OPA Je moet je nooit afhankelijk maken van een ander,
zeker niet van een – Berto,
jongen, wie zich afhankelijk maakt, kan nooit vrij zijn.
Jouw oma is nog als eigendom geboren, in slavernij!

Als Josephine hoort dat het over haar gaat, komt ze dichterbij.

EWALD Ja dat weet ik pap, elke dag wrijf je het erin,
‘vrijheid is niet vanzelfsprekend jongen,
die moet je bevechten’,

Jij vocht zo hard voor je vrijheid
maar wat dééd je met die vrijheid?

OPA Wat dan.

EWALD Knikken, buigen, likken, kruipen.

OPA Ik moest overleven.

EWALD Ik ook!

OPA Jij weet niet half hoe goed je het hebt gehad.
In mijn tijd werden zwarte mensen nog tentoongesteld,
maar ik wás geen vermaak, ik bezát vermaak,
dat is vooruitgang jongen.

EWALD Ik weet heel goed waar wij vandaan komen.

OPA En nu maak jij er weer terug een karikatuur van,
met je zingen, met je dansen, met je showtje.

EWALD Ja, maar op *mijn* voorwaarden.

OPA Het exotische snoepje.

EWALD Ze smulden van me. Nog steeds. Smullen!

OPA Je zet jezelf in het middelpunt, stelt jezelf tentoon.

EWALD Schaam jij je voor mij?

OPA Schamen? Jij bent mijn bloed.
Hoe zal ik mij schamen voor mijzelf?

Maar als jij valt, val ik ook.
Jij draagt met jouw naam ook de mijne.
Gedraag je.

EWALD Ach!

Ewald loopt boos weg.

Josephine komt dichterbij en spreekt – het is geen direct gesprek met Opa, maar het lijkt wel of hij haar aanwezigheid voelt.

JOSEPHINE Opvoeden is niet makkelijk

 niet altijd liggen de stappen van de zoon
 op het pad dat de vader voor hem ziet.

7. BIGIYARI

Frida komt opfietsen. Josephine ziet haar. Frida kan Josephine niet zien.

Frida kijkt om zich heen. Zucht.

JOSEPHINE Bigiyari!

Frida twijfelt, draait zich om.

JOSEPHINE Je had me al moeten zien.

Frida twijfelt, draait zich om, wil gaan.

JOSEPHINE Niet gaan.

Frida stukt.

JOSEPHINE Ah, kijk, je voelt me wel, ja meisje,

FRIDA Is daar iemand?

JOSEPHINE Daar hoef je niet aan te twijfelen, *mi gudu*,
er zal altijd iemand zijn, voel maar.

FRIDA Hallo?!

JOSEPHINE Wat ben je groot geworden *mi gudu*.

Frida kijkt, ze voelt duidelijk iets, maar ze kan er niet bij.

JOSEPHINE Ai, zo jong en nu al zo oud,
zo zwaar sleep jij het leven mee.

Frida kijkt in de richting van Josephine (maar ziet haar niet)

JOSEPHINE Ja, ja meisje, doe je ogen open.

Frida schudt met haar hoofd, alsof ze zichzelf wakker schudt.

FRIDA *mompelt*
Ach, onzin.

JOSEPHINE Luister naar mij!

Frida schrikt, draait zich om.

FRIDA Wat!?

JOSEPHINE Je voelt hard en bitter
maar alles wat rijpt
is hard en bitter
voor het verzacht en verzoet

jij bent aan het rijpen, meisje,

en alles komt goed

Frida rilt, alsof ze een tocht voelt, versnelt haar pas,

JOSEPHINE Er zit nog genoeg dans in jouw stap
jij bent nog lang niet verwelkt.

Frida versnelt.

JOSEPHINE Dans lieverd, dans!

Frida struikelt, dan hoort ze, van boven, Lucky roepen.

LUCKY Frietje?

FRIDA Wat!

LUCKY Jij bent het!

Dan ziet Frida Lucky.

FRIDA Gelukkie!

LUCKY Zo, de stad heeft je goed te pakken gehad,
zo'n grauw bekkie!

FRIDA De zwaartekracht heeft jou anders ook flink te grazen.

LUCKY Je ruikt ook gewoon naar smog.

FRIDA Zit er nou suikerspin in je haar?

LUCKY Word jij nou grijs van achter?

FRIDA Word jij nou kaal van voor?

LUCKY Kom hier ouwe zak botten!

Ze omhelzen elkaar. Lucky zegt vrolijk:

LUCKY Gefeliciteerd met je verjaardag!

En schakelt naar plechtig.

LUCKY En gecondoleerd met je moeder.

FRIDA Zeg je nog gecondoleerd na vijfentwintig jaar?

LUCKY Vijfentwintig! Bejaarde rimpelkop.

FRIDA En jij dan, ben je nou gekrompen?
Het is sowieso allemaal kleiner hier.

LUCKY Hoor haar, vers terug en nu al te groot voor ons.

FRIDA Sorry dat ik zo lang niks van me heb laten horen.

LUCKY Ik vind het allang fijn dat je terug bent.

FRIDA Terug.

LUCKY Geef me de waterpompslang eens aan.

Frida geeft haar de waterpompslang aan. Ze klussen.

Frida zwengelt de schalker aan, het reuzenrad gaat draaien.

LUCKY
en FRIDA Yes!

Bij de carrousel is Ewald bezig. Hij timmert een hekje. Opa komt bij erbij staan.

OPA Wat een gekke kaaiman.
EWALD Nee, dit is een veiligheidsvoorschrift.
OPA Iedereen is zo voorzichtig tegenwoordig.
EWALD Omdat ze willen blijven leven.
OPA Bang leven is niet leven.
EWALD Hoor wie het zegt.
OPA Over de doden niets dan goeds jongen.

Ewald timmert door.

Bij het reuzenrad

LUCKY Perfecte timing, pa zegt dat ik er klaar voor ben,
 ik de leiding, jij je diploma;
 dat wordt nog wat met deze kermis.

Verderop, bij de carrousel zet Ewald een krik onder de carrousel. Hij begint te krikken.

Berto verschijnt.

BERTO Ben je nou nog niet omgekleed!

Lucky wijst Berto trots op het draaiende rad.

LUCKY Pa, moet je zien, ik heb het rad weer aan het draaien!
BERTO Zo!
LUCKY Goed hè!
BERTO Mooi hoor, kunnen we die motor los verkopen.
LUCKY Maar ik dacht –
BERTO Hou je die apart en sloop je de rest voor oud ijzer.
FRIDA Hoi Berto.

Berto is meteen gealarmeerd als hij Frida ziet.

BERTO Ben jij weer terug?

Berto schakelt meteen van toon, corrigeert van bars naar heel vrolijk.

BERTO Je bent weer terug!
FRIDA Terug in het grauwe verleden.
BERTO Zo, Frietje Speciaal, nog altijd dezelfde zonnestraal.
FRIDA Sorry het is gewoon altijd een rotdag vandaag.
BERTO Nee joh het is een prachtige dag!
LUCKY Pa!

Lucky port haar vader, of fluistert iets in zijn oor.

BERTO Oh ja, natuurlijk, je arme moedertje.
 Waar blijft de tijd.

FRIDA Die haalt ons altijd in.

BERTO Jaja. Altijd te weinig tijd.
 Oh Luck,
 d'r heeft een kind een ongelukje gehad
 in de CottonCandy-centrifuge,
 dus als we niet willen dat alle suikerspinnen
 naar diarree smaken moet dat nog schoon.

Berto vertrekt naar de kassa.

BERTO Ga ik nog even de smoutebollen kammen!

Berto weg.

LUCKY Zie ik je straks?

FRIDA Ja, we moeten echt even met elkaar praten.

LUCKY Zoveel zin in!

Lucky vertrekt ook naar de kassa. Frida naar de carrousel.

De plank waar de krik onder staat schiet los.

OPA Frida komt geen dag te laat.

EWALD Ik ben taai.

OPA Als een ouwe schoenzool, ja, versleten en vertrapt.
 Gelukkig komt Frida je aflossen.

Ewald kript de carrousel, krakend, weer recht. Frida komt erbij staan.

FRIDA Hallo Pap.

8. ELKE DAG EEN NIEUWE DAG

Ewald begint te zingen, Opa zingt vanaf de draaimolen mee.

EWALD Lang zal ze leven, lang zal ze leven, lang zal ze leven in de Gloria!

FRIDA Ik vier het niet.

EWALD Natuurlijk wel.

FRIDA Ik ben vandaag precies even oud als mama werd.
Alsof ik haar heb ingehaald.

EWALD Zo moet je niet denken.

FRIDA Hoe moet ik dan denken?

EWALD Gewoon zo: Hoera! Het is feest!

FRIDA Ik vind het raar haar sterfdag te vieren.

EWALD Jouw geboortedag, die dingen staan los van elkaar.

FRIDA Juist niet.

EWALD Lieverd, terugkijken is prima,
maar leven doe je vooruit.

Elke dag een nieuwe dag!

De molen maakt een krakend geluid.

FRIDA Wat is er met de molen?

EWALD Niets.

FRIDA Waarom draait ze niet?

EWALD Dus we gaan gewoon jouw verjaardag vieren,
zo zou je moeder het ook gewild hebben.

FRIDA Dat weet je niet.

EWALD Dat weet ik beter dan jij want ik heb haar wél gekend en jij niet.

Korte pijnlijke stilte, Opa maakt een afkeurend geluid. Josephine (verderop) krimpt even ineen.

Sorry dat was-

FRIDA Geeft niet.

EWALD Sorry.

FRIDA Vandaag is gewoon altijd een rottag.

EWALD Ik heb taart!

Ewald trekt aan een touw, uit de carroussel schuift een woonwagen, waar Ewald woont, klein en compact, met bedbankjes en tafel. Het ding klapt open. Overal hangen touwtjes aan. Door aan een touwtje te trekken, klapt een bed in. Een ander touwtje klapt een tafel open.

*Ondertussen loopt Opa over de carroussel,
hij zingt 'A di mi yere yu friyari', begeleid door de band.*

OPA *A di mi yere yu friyari*

Nog een touwtje en een taart slingert op.

Berto en Lucky kijken toe.

OPA *A di mi yere yu friyari*

Taartbordjes en taartvorkjes.

BERTO Als ze zich maar niet met de molen gaat bemoeien.

LUCKY Natuurlijk gaan wij ons met de molen bemoeien!

BERTO Dat ding is het rotte tandje van de kermis.

OPA *A di mi yere yu friyari*

Een magnumfles champagne en flûtes.

BERTO En rotte tandjes moet je trekken.

LUCKY Je kan een gebit heel mooi opknappen hoor.

OPA *Dan mi kon fristeri yu*

Brandende kaarsen aan touwtjes komen aangezweefd.

BERTO Je houdt toch een misvormde kop.

Het lied van Opa en de band wordt wilder.

Van een afstand, zingt Josephine mee.

OPA&J *Ano fu yu kuku, ano fu yu sopi
Ma mi kom fersteri yu.*

Ewalds mouw in de fik. Blussen met champagne.

Ewald schenkt het laatste restje champagne in de flûtes, geeft Frida er een.

Die gaat zitten. Op de taart.

EWALD Proost?

Grote stuwing van het lied, grande finale!

9. MINIMALE MANKEMENTJES

Frida bekijkt de molen.

FRIDA Alles valt uit elkaar.

EWALD Minimale mankementjes.

En dan klapt de carrousel weer in de scheefgezakte positie.

FRIDA Dat ook?

EWALD Middelgroot mankementje.

De carrousel klapt nog een slag verder scheef.

OPA Ja joh, kan je met een paperclip repareren.

EWALD Ik heb alles onder controle!

Ewald springt op, geluid van een stuk hout dat knapt, Ewald grijpt naar zijn rug.

FRIDA Je wordt hier te oud voor.

EWALD Jonge botten kraken het hardst!

FRIDA Ik kijk wel even.

EWALD Weet jij nog hoe ze werkt dan?

FRIDA Heb je een waterdompeltang?

Ewald twijfelt.

OPA Geef nou, zij weet wat ze doet.

Ewald geeft Frida een waterdompeltang, ze begint te sleutelen.

Opa kijkt toe.

Josephine ook vanaf een andere plek, waar Berto ook met zijn eigen ding bezig is.

Josephine spreekt tegen Berto. Berto hoort haar niet.

JOSEPHINE Kijk nou hoe sterk ze is.

Berto merkt wel wat, tocht of iets dergelijks.

JOSEPHINE Ze weet zelf niet half hoe sterk.

FRIDA Rolbeitel.

OPA Rolbeitel!

Ewald geeft Frida de rolbeitel.

FRIDA Koppelbronk.

OPA Koppelbronk!

Ewald geeft Frida de koppelbronk.

JOSEPHINE Ze lijkt op mij.
Toen ik nog jong was.

BERTO *tegen zichzelf*
 Waar komt die tocht nou vandaan?

JOSEPHINE De tijd haalt ons altijd in *mi boi*.

FRIDA Composietsleutel.

OPA Composietsleutel.

Ewald geeft Frida de composietsleutel.

JOSEPHINE *Ala bon habi en rutu*¹.

Hm mm, maar als de boom
van haar wortel gescheiden is,
kan ze niet groeien.

FRIDA Spitsnijvel.

Ewald geeft Frida de spitsnijvel.

JOSEPHINE Ah zie ze dan, mijn zoon,
 mijn kleinzoon en zijn dochter,
 zo vertakt mijn stamboom
 naar nog een heel klein twijgje.

Maar
*bromki no e fadon, ma e kong baka moro papira*².

Ja, er zit nog genoeg groei in die boom.

Ondertussen krijgt Berto de kriebels.

Berto stapt in zijn wagen, Josephine stapt achter hem in.

Frida kijkt met een moeilijk gezicht naar het mechanisme van de molen.

OPA Je kan het gerust aan haar overlaten.

EWALD Hm mm.

OPA Ga jij je maar even fatsoeneren, ja,
 vuil gaat niet weg als je het niet wast.

EWALD Ja straks.

OPA Was je huid, was je hart.

EWALD Met Dobbelmans Karnemelkzeep?

FRIDA Wat zeg je?

Ewald heeft door dat Frida hem hoorde praten, maar ze ziet Opa Bennie natuurlijk niet.

EWALD Oh, dat was een reclame, van vroeger,
 met een wit en een zwart kindje
 en dat witte kindje zegt dan –

¹ Elke boom heeft zijn wortel.

² De boom valt niet maar komt terug met meer bladeren.

OPA Dat vindt zij niet grappig.

EWALD nee, laat maar, vind jij niet grappig.

FRIDA Waarom niet?

EWALD Omdat jij gestudeerd hebt en gestudeerde mensen vinden dit soort dingen racistisch tegenwoordig.

FRIDA En jij grappig?

EWALD Humor is veel te serieus geworden.

FRIDA Vernedering is geen humor.

OPA Je moet je hoofd hoog houden.

FRIDA Steeksleuvel.

Ewald geeft de steeksleuvel aan.

FRIDA Zet de motor eens aan.

Ewald zet de motor aan, de molen schudt, trilt, valt stil.

FRIDA Heb je kroonstampertjes?

Ewald geeft kroonstampertjes aan.

EWALD Soms denk ik dat jij alleen hebt gestudeerd om dingen moeilijker te maken.

FRIDA Hoe beter je dingen begrijpt hoe moeilijker ze worden vaak.

EWALD Zie je. Maar ik ben trots op je hè.

FRIDA Iedere generatie een treetje hoger,
van boot naar kermis naar universiteit,
toch pap?

Ik krijg dit niet los.

Sleufkop.

Ewald geeft de sleufkop aan.

EWALD En jóuw kind premier.

Een moer schiet uit de motor.

EWALD Of kroonprins.

FRIDA Van dit land?

EWALD Waarom niet?

FRIDA Dat begrijp je toch niet.

EWALD Hahaha, ja, dat zei je moeder ook altijd, god wat lijkt je toch op haar.

FRIDA Oh ja?

Korte stilte.

FRIDA Vertel eens?

EWALD Ja
nou dat
je op haar lijkt
ik weet niet zo goed wat ik –

OPA Twee druppels.

EWALD Twee druppels.

Korte stilte. Van Ewald komt niks meer.

FRIDA Twee druppels.

Ewald wendt zich af. Frida dan maar ook.

Frida houdt een kluwen kabels met tape omhoog.

EWALD Oh, ja – noodoplossinkje.
Niet aankomen.

Een vonk schiet uit de motor.

EWALD Of wel.

Frida knutselt een beetje door. Frida kijkt Ewald niet aan, maar wil wel meer horen.

FRIDA Maar hoe was dat dan voor jou?

EWALD Het was gewoon wat het was.

FRIDA Jij werkte hier ook met je vader toch?

Ewald probeert er een grap van te maken, uit ongemak.

EWALD Nou, mét, mét, als je een kind hebt
heb je eigenlijk een gratis arbeider hè!

Hij doelt ook op Frida.

EWALD Superhandig.

Maar Frida gaat niet in op de grap.

FRIDA Hoe was hij?

EWALD Mijn vader, oh, die was –

OPA Ja hoe was ik?

EWALD Hij liet weinig ruimte voor eigen inbreng.

OPA Onzin.

EWALD Of tegenspraak.

OPA Vaders hoofd heeft meer zon gezien dan dat van jou.

EWALD Heel anders dan ik.

OPA Ja?
EWALD Hij was trots.
FRIDA Op jou?

Ewald weet niet zo goed hoe hier antwoord op te geven.

EWALD Dat is allemaal zo lang geleden,
 het meeste ben ik al vergeten.
FRIDA Jammer.
EWALD Fijn juist.
FRIDA Ja?
 ...
 Heeft hij bepaald dat jij anderen moet vermaken?
EWALD Dat heeft niemand bepaald.
FRIDA Eigen keuze dus.
EWALD Ik weet niet of het ooit een keuze was.
OPA Niet mijn keuze.
EWALD Als mensen om je lachen vinden ze je aardig.
FRIDA Waarom moet iedereen je aardig vinden?
EWALD Aardig is toch leuk?
FRIDA Ongevaarlijk.
OPA Clowntje.
EWALD Gastvrij.
FRIDA Ik zeg alleen –
EWALD Zeg heb je eigenlijk al een vriendje?
FRIDA Om kroonprinsjes mee te maken?
EWALD Of premiers.
FRIDA Soms *swipe* ik er eentje mijn bed in maar die blijft nooit lang liggen.
EWALD Ja oké lalalalalala.

Frida sleutelt verder.

Berto in zijn wagentje, Josephine rijdt erop mee . Lucky klust bij het reuzenrad.

BERTO Tempo Luuk!

Lucky springt naar beneden (via een tokkelbaan). Halverwege blijft de overall haken en onthult haar suikerspinjurk. Ze landt volledig omgekleed. Ze springt in het wagentje van Berto.

LUCKY Tempo gaat niet in die rotjurk!

FRIDA Krombork.

Ewald geeft de bork aan.

EWALD We vinden we een leuke kermisklant voor je.

FRIDA Ik wil geen kermisklant.

EWALD Of iemand anders, nu je eindelijk terug bent.

FRIDA Ja, daar even over -

De molen begint te trillen. Berto en Lucky racen over het terrein.

EWALD Vijfentwintig, zo oud was ik ook toen ik het overnam.

FRIDA Pap.

EWALD Ja, mijn vader ook.

Ewald loopt weg. Frida zegt, tegen zijn rug, onhoorbaar voor haar vader.

FRIDA Ik neem de molen niet over.

LUCKY Waarom heb jij altijd zo'n haast?

Josephine zit nog altijd achter hem.

BERTO Wie stilstaat sterft, dus moet je rennen.

Dan weer gekraak. Een sliert olie spuit uit de kap. De molen begint te zwabberen. Iets breekt, klapt, Ewald en Frida proberen de molen in bedwang te krijgen. Een grote ara vliegt de lucht in.

LUCKY Remmen!

BERTO Rennen!

LUCKY Remmen!

De ara knalt kakelend voor het wagentje van Berto. Ze remmen. De molen valt stil.

10. KERMISVOLK

Het wagentje staat stil voor de ara. Lucky wil het ding oppakken.

BERTO Laat liggen.

LUCKY Kermis helpt elkaar.

BERTO En wie helpt mij dan?

LUCKY Ik kan niet alles tegelijk.

BERTO Dan moet je kiezen Lucky.
Denk je dat je op haar kan bouwen?

Ze is al een keer weggegaan.

LUCKY Ze is teruggekomen.

BERTO Echt kermisvolk hoeft niet terug te komen
want echt kermisvolk blijft.

Trouw stelt niks voor als het niet van twee kanten komt.

LUCKY Frida en ik zijn de toekomst van deze kermis.

BERTO Geloof je dat nog steeds? Heb je haar al goed in de ogen gekeken?
Ze kijkt op ons neer, op dit hele leven. Ze ziet je als niks dan sleutelaar.

LUCKY Ik ben sleutelaar.

BERTO Jij moet je verantwoordelijkheid pakken, geen gepruts meer,
hang dat overalletje aan de treurwilgen en verlies je niet
in kinderfantasietjes. Voor handwerk hebben we personeel.

LUCKY Maar pap...

BERTO Klaar. Ik vertrouw in *jouw* toekomst.
Komt dat ook van twee kanten?

LUCKY Natuurlijk papa, maar -

BERTO Hou dan op met dat gemaar!

LUCKY Pap!

BERTO Effe niet nu, ik moet de tulpen nog pellen.

Berto scheurt weg.

11. GEVANGENIS

Bij de carrousel. Brokstukken.

EWALD Je mag het op je eigen manier doen hè, straks.

FRIDA Ja. Nou. Pap –

EWALD *zingt, als een schlager*
Jij bent de leukste, liefste, mooiste
je bent de parel van mijn hart
jij bent de pleister op mijn wonde
je bent de zakdoek voor mijn smart

FRIDA Pap?

EWALD Verzin ik hier ter plekke.
Voor jou.
Nog een beetje slijpen,
maar is een geestig deuntje toch?

FRIDA Ik probeer met je te praten.

EWALD Ja ik hoor het, zo ernstig.

FRIDA De molen is er niet goed aan toe.

EWALD Ah, ze heeft wel voor hetere vuren gestaan,
niet stuk te krijgen hoor, dit dametje.

Meer dan honderd jaar oud, kan je het je voorstellen!

FRIDA Vrij makkelijk ja.

EWALD De carrousel is een erfstuk, nalatenschap, hebben je opa en ik
voor jôu gebouwd, voor jouw kinderen, jouw kleinkinderen,
zodat ze altijd een plek hebben, een veilige haven. Een thuis.

Dat is toch prachtig!

FRIDA Wat moet je met een haven zonder horizon?

EWALD Dat is ook prachtig!

FRIDA Wat?

Ewald begint te zingen.

EWALD Ik lag aan een haven
zonder horizon
in een schuit zonder zeilen
dus ik kon
geeeeeeeen –

FRIDA Maar vind je dan niet –

EWALD Nee wacht dit is mooi.

zingt dit is verleden, dit is toekomst, een belofte aan mijn vader
dit is adem, dit is hartslag, deze molen is mijn kerk

ieder rondje een gebed, elke draai een weesgegroetje
dit is de kringloop van het leven en van het leven is dit zin

dit is einde en begin
mijn lijf, mijn alles, heel mijn zijn!

FRIDA Was dit ook wat mama voor zich zag,
toen ze zwanger was van mij, deze –

EWALD Wat?

FRIDA Gevangenis?

EWALD Hou nou eens op over je moeder!

Stilte.

EWALD Sorry.

Frida loopt weg.

EWALD Frietje!

12. SUIKERSPINNENSCHAAP

LUCKY En... pull!

Een suikerspinschapenwolk schiet omhoog. Lucky met een geweer uit de schiettent, schiet, alsof het kleiduiven schieten is, op de wolk. Mis. Lucky zing ondertussen.

wie rondjes draait
die ziet de aard
van alle kanten aan

die wisselt vief
van perspectief
die kan blijven
die kan gaan

want de feniks herrijst altijd, altijd
maakt niet uit, ze vindt een nest
uit de as van de geschiedenis
komt ze terug, oost west, thuis best

maakt niet uit
oost west
is alles best

maakt niet uit
ze vindt haar nest

Frida maakt een rondje over de kermis.

FRIDA Hoe – wat...

LUCKY Vind je ervan?

FRIDA Suikerspinnen schieten?

LUCKY Suikerschapen.
Pull!

Nog een schapenwolksuikerspin. Ze geeft Frida het geweer. Frida schiet. Mis.

FRIDA Jij verzint altijd de gaafste dingen.

LUCKY Pa zal het wel niks vinden,
als het niet glimt of online kan dan wil hij het niet.

FRIDA En wat wil jij?

LUCKY Écht. Ik wil écht. Het leven is al plastic genoeg.
Dat wil jij toch ook?

FRIDA Nou...

LUCKY Wij hebben toch hetzelfde doel?

FRIDA Lucky –

LUCKY Oh.

...

Pa had gelijk. Ik ben een idioot.
Jij was nooit van plan om terug te komen.

LUCKY Of wel?

FRIDA Nee.

Lucky is teleurgesteld, maar niet verbaasd. Opa schrikt, gooit misschien iets om.

FRIDA Opgroeien is dromen verliezen.

LUCKY Pull!

Ze schiet nog een schapenwolksuikerspin uit de brandblusser. Frida schiet, mist.

LUCKY En weggaan is dromen vergooien.

FRIDA Ik wil mijn eigen toekomst bepalen.

LUCKY En mijn toekomst dan?

FRIDA Die kan jij alleen zelf bepalen.

LUCKY Pull!

*Nog een schapenwolksuikerspin uit de brandblusser en nog een en nog een. Lucky pakt het
geweer van Frida, schiet, raak, de schapenwolk-suikerspinnen spatten uit elkaar.*

13. EIGENDOM

OPA We hebben veel te hard gewerkt voor deze plek
om haar zo makkelijk te verliezen.

EWALD Waar heb je het over?

OPA Jij ziet niet wat er voor je eigen ogen gebeurt!

EWALD Ik ben toch bezig? Wat wil je dat ik doe?

OPA Bind haar vast!

EWALD Pa!

OPA Anders vliegt ze weg.

EWALD Nee joh, ze is net terug op het nest.

OPA Je moet praten. Met haar.
Je moet haar vertellen waar ze vandaan komt
want dan snapt ze wat ze moet doen.

EWALD Al dat gemoet.

OPA Anders kan je de molen
alleen nog als oud ijzer aan Berto verpatsen!

EWALD Wat heb jij?

OPA Wie geen eigendom heeft
kan zó weer eigendom worden.

EWALD Doe niet zo dramatisch, dat gebeurt niet meer.

OPA Als je niet oppast haalt de tijd je in.

EWALD Zit er een wesp in je onderbroek ofzo?

OPA Voor mij was de carrousel een schip,
voor jou een veilige haven,
maar voor Frida voelt het een anker.

EWALD Oh mooi.

OPA Wat?

EWALD Zo kan het verder.

OPA Waar heb je het over?

Ewald begint te zingen.

EWALD Ik lag in een haven zonder horizon,
aan een anker geklonken, dus ik kon
geeeeeeeen –

OPA Jongen!

EWALD Nee wacht dit is mooi:

Hij zingt verder.

EWALD geeeeeeeen zee oversteken voor jouuuu.

OPA Hou nou eens op met die geintjes!

Ewald verliest zijn (toch al dunne) geduld.

EWALD Hou nou eens op met in mijn nek hijgen!

OPA Zo praat je niet tegen je vader.

EWALD Ik moet hier alles doen, alles,
laat me dan ook even zelf bepalen hoe ik het aanpak.

OPA Je doet het verkeerd!

EWALD Het is mijn dochter! Hou je mond!

Opa is verbijsterd om dit gebrek aan respect.

OPA Bied onmiddellijk je excuses aan.

EWALD Anders wat, anders krijg ik met de slipper?

OPA Je raakt haar kwijt.

EWALD Ik ga het niet doen zoals jij, pa, met duwen en dwingen.
Wanneer vertrouw je nou eens op mij?

OPA Wanneer je laat zien dat je het kan!

EWALD Kappen!

OPA Wat zeg jij tegen mij?

EWALD Ik wil niet meer horen dat ik het niet goed doe!

OPA En of je het zal horen, een zoon zal luisteren!

EWALD LALALALALALALA!

Ewald legt zijn handen op zijn oren en loopt bij Opa weg, die gaat hem achterna.

Dan verschijnt Josephine.

JOSEPHINE Bennie!

OPA Mama?

Ewald schrikt.

EWALD Oma Joosje? Oma Josephine?
Heb jij versterking geroepen?

JOSEPHINE Mi boi...

OPA Mama Jo laat zich door mij niet roepen.

JOSEPHINE Frida heeft me geroepen.

EWALD Iedereen komt zich met mijn opvoeding bemoeien.

JOSEPHINE Niemand kan dat in zijn eentje.
Ze verdwaalt.

EWALD Ze zoekt haar weg, ja.

JOSEPHINE Wie haar geschiedenis niet kent,
kan de toekomst niet in.

EWALD Onzin! In het verleden verbergt de ellende zich,
dat laten we met rust. Laat ons met rust!

Ewald beent af.

JOSEPHINE Mi boi, opvoeden is niet makkelijk hè.

OPA Heb je me daarom achtergelaten?

JOSEPHINE Vrijpostig.

OPA Opgroeien zonder moeder.
Daar wordt je vrijpostig van.

14. SLEUFKAT

Berto komt eraan met zijn wagentje, de suikerspin spat kapot op zijn voorruit, enorme airbag puilt uit de wagen, die klapt open, daar komt Berto uit. Frida kijkt hem verbaasd aan.

BERTO Testrit.

FRIDA Is dat veilig?

BERTO Veiliger dan jullie molen lijkt me.

FRIDA Niet mijn molen.

BERTO Ja dat hoorde ik.

LUCKY Die heeft gestudeerd dus die ziet nu een heel andere toekomst.

FRIDA Zo zit het niet.

BERTO Ik vind het verstandig, die molen heeft haar beste tijd gehad.

FRIDA Ze wil ook niet meer gerepareerd worden.

LUCKY Die molen kan nog jaren mee.

BERTO Dat ding kraakt als een bejaardentehuis!

LUCKY De smoorklepgeleiding is scheef gesleten in de zuigbuismodule,
dus de distributietang drijft met de cilinderkoppen tegen de nokkenas.

Ze kijken haar verbaasd aan.

LUCKY Is heel makkelijk te horen, maar de meeste mensen luisteren niet goed.
Moet een nieuwe sleufkat in.

FRIDA Alleen een nieuwe sleufkat?

LUCKY Beetje laswerk, doe ik zo.

FRIDA Waarom zou je dat doen?

LUCKY Kermis helpt elkaar.
Kan jij ook weer foetsie.

FRIDA Lucky...

LUCKY Nee het is goed, ik doe het niet voor jou,
ik doe het voor de molen.

BERTO Een sleufkat is duur.

FRIDA Ik heb geld.

BERTO Oh ja? Nou, in dat geval, toevallig heb ik nog een prima sleufkat in de reserve.

LUCKY Echt? Wat een geluk!

BERTO Vooraf betalen, cash, en dan gaat zij aan de slag.

Frida knikt, gaat geld halen. Berto pakt een sleufkat.

LUCKY Wat lief van je.

BERTO Waarom zeg je dat zo verbaasd?

LUCKY Nee sorry, ik ben het gewoon niet gewend.

BERTO Ik heb een goed hartje.

LUCKY Ja, ja weet ik.

Korte stilte.

LUCKY Of is er iets mis met die sleufkat?

BERTO Die is hartstikke goed nog, van een oud dametje geweest
die er alleen mee naar de supermarkt reed.

LUCKY Laat mij eens kijken.

BERTO Oké oké luister, ik ga 'm een beetje... prepareren.

LUCKY Jij?

BERTO Ja.

LUCKY Dat is levensgevaarlijk.

BERTO Nee joh. Nee joh! Een beetje rook, dat is alles.

LUCKY We zouden helpen!

BERTO Zeker. Kermis helpt elkaar.

LUCKY Met sabotage?

BERTO Nu moet je eens goed luisteren Luuk,
eén slechte attractie wrijft ook op ons af
dat verval verspreidt zich als een schimmel.

LUCKY Die molen is prachtig en ik kan haar redden!

BERTO Voor wie? Voor Ewald? Die man is op.
Of denk je dat je je een weg naar Frida's hart kan terugsleutelen?

LUCKY ...nee...

BERTO Voor wie doe je het dan?

LUCKY Voor mezelf.

BERTO Ja! Dat is het goede antwoord! Hè hè! Gaan we voor zorgen.
Die molen wordt van jou, maak je hem weer helemaal, dingies,
hoe noem jij dat ook weer?

LUCKY Authentiek.

BERTO Dus?

LUCKY Misschien.

BERTO Zie je wel. Het is geen sabotage, het is een overtuigend argument.

Dan komt Frida terug om het geld te geven.

FRIDA Zo. Zet die sleufkat er maar snel in,
kan ik ook weer naar huis.

Het is of Lucky met die woorden een stomp in haar maag krijgt.

Frida heeft niks door en vertrekt weer.

LUCKY Alleen een beetje rook?

BERTO Zo help je ze het beste.

Berto gaat af.

BERTO Ga ik nu even de tuinslang afbakken.

15. LOSLATEN

Josephine zoekt opa op.

OPA Ik heb Suriname hier gebouwd
in de hoop dat ik je daarmee terug zou halen

Ik heb je altijd gezocht
gewacht
gehoopt
verlangd.

JOSEPHINE *Lobi pasi no abi fara.*

OPA Wat?

JOSEPHINE Liefde kent geen afstand.

OPA Ik heb Suriname hier gebouwd
in de hoop dat ik je daarmee terug zou halen

JOSEPHINE Suriname is niet van hout en ijzer en olie.

OPA Je bent me nooit komen halen.
Altijd bleef er een oceaan tussen ons.

JOSEPHINE Ik heb je naar de andere kant van die oceaan gebracht,
voor een beter leven, waarom verwijt je mij dat?

OPA Wie ben jij om te bepalen welk leven beter is.

JOSEPHINE Je moeder.
Moeders nemen de wond zodat hun kind geen pijn heeft.

OPA Ik had pijn.

JOSEPHINE En voor meer pijn heeft je moeder je behoed.
Een kind wordt groot door vele handen,
maar is uiteindelijk
van niemand anders dan zichzelf

OPA Onzin.

JOSEPHINE Je werd hier goed opgevangen door het echtpaar naast ons.
Reizigers. Goede mensen.
Ze hadden een draaimolen.
Paarden, driemasters, Hollandsche Leeuwen,
je stond hele dagen te staren.

De herinnering komt als een zoete droom bij Opa Bennie binnen.

OPA Dat herinner ik me nog!

JOSEPHINE In mijn tijd, in Suriname,
wisten we dat we onze kinderen samen moeten opvoeden.
Al die maanden dat wij hier... te gast waren
kwam jij bij die mensen en hun draaimolen.

Ze konden geen kinderen krijgen, zelf.
Geen opvolgers.
Het was voorbestemd.

OPA Waarom bleef jij niet bij me?

JOSEPHINE Ik paste niet in dit koude land,
ik moest dicht bij mijn geschiedenis blijven,
maar jij, jij vond hier je toekomst.

Een ouder moet weten
wanneer ze haar kind vast moet houden
en wanneer ze hem moet laten gaan.

OPA ...

JOSEPHINE Kijk wat je gebouwd hebt!

OPA Wat heb ik gebouwd?
Alles valt uit elkaar,
Frida vertrekt,
en ben ik niet hier, niet daar,
maar nergens thuis.

JOSEPHINE Frida moet zelf een keuze maken.

OPA Als je mij zelf de keuze had gegeven,
had ik altijd voor jouw armen gekozen.

JOSEPHINE Ik hoor je, mi boi

16. NOODKNOP

Lucky helpt Ewald met het plaatsen van de nieuwe sleufkat. Berto en Frida kijken toe.

BERTO Laatst stond die pa van je met blote handen een krachtstroomkabel te splitten!

FRIDA Is dat niet levensgevaarlijk?

De molen begint te draaien.

BERTO Die taaie kan het hebben, kijk hem eens dansen daar!

FRIDA Dat is wankelen.

De molen begint te schudden.

BERTO Die man blijft doorgaan. Ik heb daar respect voor.
Zo'n onzin dat de inspectie de molen heeft platgelegd.

FRIDA Platgelegd?

BERTO Lévensgevaarlijk. Vind ik niet hoor, vindt de inspectie.

De molen begint harder te schudden.

BERTO In zijn plaats zou ik lekker met pensioen gaan.
Kan jij hem niet in huis nemen?

Frida schrikt, stottert wat, weet niet zo goed hoe hier op te reageren en voelt zich schuldig.

FRIDA Ik em of nou het is –

BERTO Nee joh geintje, jij hebt je eigen leven.

FRIDA Ik woon heel klein.

BERTO En je woont heel klein, ja.
Misschien kan je hem mee naar Suriname nemen.

FRIDA Naar Suriname?
Wat moeten we daar?

BERTO Geen idee – *hij* heeft het vaak over Suriname.
Hoe dan ook, Frida, ik kan helpen hè,
als ik die molen overneem,
lik verf, restauratie,
vernieuwde techniek met respect voor de traditie,
natuurlijk,
ik heb de middelen wel.

EWALD Lucky, zet de sleufkat dicht!

LUCKY De sprietschaan is afgebroken!

De molen begint harder te schudden. Frida kijkt steeds bezorgder toe.

BERTO Zou veel oplossen toch?

FRIDA Zet die molen af!

De molen begint nog harder te schudden.

Een vlam schiet uit het midden omhoog.

Wanneer gevaar dreigt voor Frida, beschermt Josephine haar.

FRIDA Pa!

EWALD Noodknop. Noodknop. NOODKNOP!

Ewald hangt aan de molen. Lucky drukt op de noodknop.

Met een klap staat de molen stil. Ewald valt eraf.

EWALD Alles onder controle!

BERTO Denk er maar eens goed over na.

17. MEDEPLICHTIG

LUCKY Alleen een beetje rook?

BERTO Ja toch.

LUCKY Hij had kunnen verongelukken.

BERTO Jij hebt dat ding erin gezet, ik niet.

LUCKY Geef je mij nou de schuld?

BERTO Nee, nee, nee, al ben je, puur juridisch gezien, wel medeplchtig.

LUCKY Wat zeg je nou?

BERTO Ik zeg niks, Lucky, en het lijkt me verstandig dat jij ook niks zegt.

LUCKY Ik heb er niet meer zo'n goed gevoel over.

BERTO Doe niet zo naïef, wij nemen zijn licentie over,
de molen voor schroot naar de ijzerboer,
en wij breiden uit naar deze A-locatie.

LUCKY Schroot?

BERTO Doe je ogen nou eens open, Luuk,
tijd om wakker te worden.

18. SURINAME IS GEEN LAND

Frida verbindt en verzorgt Ewald.

FRIDA Als jij je niet wil laten opvangen, dan laat ik je vallen.

EWALD Heb ik een hersenschudding ofzo?

FRIDA Ik kan je niet helpen als je niet praat.

EWALD Wat bazel je nou allemaal?

FRIDA Je bent de vergunning kwijt!

EWALD Ik los het op, ik los het altijd op.

FRIDA Je bent te oud!

EWALD Ik ben je vader!

FRIDA En je redt het niet meer.
Het is klaar, jij gaat met mij mee.

EWALD Naar die stad van je?
Die je ziel opvreet?
Breng je me naar een tehuis?

FRIDA Nee, naar Suriname.

Verderop reageert Josephine op 'Suriname'

JOSEPHINE Sranang.

EWALD Ik heb echt een hersenschudding.

FRIDA Laten we naar Suriname gaan.

Alsof er iets wakker wordt gemaakt. Zichtbaar.

JOSEPHINE Sranang.

Josephine begint te neuriën.

EWALD Suriname? Wat moeten we daar?

FRIDA Weet ik veel. Jij hebt het toch wel eens over Suriname.

JOSEPHINE Sranankondre mi kondre...

EWALD Je opa zei altijd: Ik heb Suriname hier.

OPA Ieder beeld, ieder beest
is een herinnering aan waar we vandaan komen.

Dat is de kankantrieboom,
die vogel is de grietjebie,
die kon ik heel goed nadoen

ik sprong als de konkoni
vloog met de ara,
vroeg de tigri om bescherming.

EWALD Je opa zei altijd:
 Suriname is geen land.

 Het zit hier

Opa en Ewald gebaren naar hun hoofd.

En hier.

Opa en Ewald gebaren naar hun hart.

En hier.

Opa en Ewald gebaren naar de molen.

FRIDA Hier? Schroot, roest, splinters,
 hier (*hoofd*), hier (*hart*)?
 Net zo krakkemikkig als de molen.
 Het is tijd ermee op te houden.

JOSEPHINE Sranan da na mi brudu...

FRIDA Papa.
 Ik zeg dit met alle liefde in mijn hart:

 Ik doe het niet.

EWALD Wat?

FRIDA Ik neem de molen niet over.

EWALD Het is niet onze beslissing.

FRIDA Natuurlijk wel.

Ewald zucht, Josephine komt dichterbij, ze kijken elkaar aan.

EWALD Wij lopen in de voetstappen van onze voorouders.

FRIDA Die zijn dood.

EWALD Nee, maar –

FRIDA Papa, je snapt toch dat die dood zijn?

EWALD Dat betekent niet dat ze niet meebeslissen.

FRIDA Je hebt echt een hersenschudding.

EWALD Dat heb ik niet of misschien wel maar daar gaat het niet om.

FRIDA Je moet gaan liggen.

EWALD Ik moet de molen repareren.

FRIDA Je kan niet rechtop blijven staan.

EWALD Tuurlijk wel!

Ewald stapt van Frida weg en wankelt om.

FRIDA Alsjeblieft pap.

EWALD Als jij het niet doet moet ik het doen
 tot ik erbij neerval
 is goed is goed ik ga je niet dwingen maar meisje je breekt mijn hhhhh

Ewald valt in slaap. Frida stopt hem in.

19. IK LIJK NIET OP JOU

*Het is nacht. Iedereen slaapt. Maar een schimmig figuur scharrelt rond bij de molen.
Lucky wordt wakker. Ze pakt haar suikerspinbrandblusser.*

LUCKY Stop of ik schiet!

BERTO Ik ben het!

LUCKY Pa?

Het verdachte figuur doet de bivakmuts af.

BERTO Die puist moet uitgedrukt!

LUCKY Wat ga jij doen?

BERTO Ik ga de hamsters water geven,
 jezus Luuk waar lijkt het op?

LUCKY Nee.

BERTO Nee?
 Wat denk jij wel, naar je kamer, nu!

Berto ziet het wapen.

BERTO Wat is dit?

LUCKY Suikerschaap.

BERTO Wat!?

Lucky richt op Berto.

LUCKY Sorry!

BERTO Frida laat 'r gezicht zien en jij valt weer vol in de dromen,
 bereid alles op te offeren, je toekomst, je plek bij mij,
 en dan? Die meid rot zo weer op, en dan heb jij niks meer!

LUCKY Maar ik kan mezelf wel aankijken in de spiegel.

BERTO Aan wiens kant sta jij eigenlijk?

LUCKY Aan de kant van de kermis.

Berto kijkt Lucky aan, ziet haar onverzettelijkheid.

BERTO God kind wat lijken wij op elkaar.

LUCKY Doe normaal!

BERTO Ja, jij bent er klaar voor.

Hij spreidt zijn armen om Lucky te omhelzen.

LUCKY Ik lijk helemaal niet op jou!

Ze schiet. Berto is gevangen in een wolk suikerschaap, als een vlieg in het web. Onschadelijk.

20. MI PIKIN SRIBI SWITI

Frida woelt. Josephine komt aanzweven.

JOSEPHINE mi pikin sribi switi
 meki ala den ogri way
 Yu granmama e wachi
 yu granpapa e wachi
 mi pikin sribi switi
 meki ala den ogri way

 laa lala lala laa lalaa laa laa lalalaaaaaaaa

*(vertaling: slaap lekker mijn kindje
en strakjes gezond weer op
oma die past op jou
opa die past op jou
kindje slaap lekker
en strakjes gezond weer op)*

21. SPOKEN

Josephine gaat bij Frida zitten. Zingt de laatste klanken van het slaapliedje.

Frida wordt wakker.

FRIDA Wie ben jij?

JOSEPHINE Jij? Hebben wij soms samen geknikkerd?
Ik ben Oma Joosje. Je voormoeder.

FRIDA Kom je spoken?

Excuus, *u*, komt *u* spoken?

JOSEPHINE *A meisje disi no abi lespeki.*

FRIDA Wat?

JOSEPHINE *herhaalt: 'Wat?'*
Dat je geen respect hebt, meisje.
Je moet dit wel wat serieuzer nemen.
jij wenste Suriname... en hier is ze

FRIDA Juist. Een manifestatie van mijn onderbewustzijn.

JOSEPHINE En wat wil mijn manifestatie je zeggen?

FRIDA Weet ik veel, dat ik moe ben.

JOSEPHINE Kind heb jij een clown ingeslikt.

FRIDA Wat?

JOSEPHINE Hou op dan met die grapjes.

FRIDA Ik maak geen grapjes.

JOSEPHINE Er is gevochten zodat jij hier een plek hebt.

FRIDA Een plek om altijd in dezelfde rondjes door te draaien.

JOSEPHINE Je praat steen maar ik voel je.

FRIDA Wat ik ook doe,
ik zal altijd iemand teleurstellen,
mijn vader, Lucky, mezelf.

Jou – *u*, ook nog, blijkbaar.

JOSEPHINE Je voelt het ruisen van je bloed,
wees zacht
en je weet waarheen het stroomt.

FRIDA Ruisend bloed is een hartafwijking.

JOSEPHINE Je versteent weer.

FRIDA Als ik zacht doe val ik om.

JOSEPHINE Jij denkt dat beton sterk is,
 maar beton wordt door water bijeengehouden.

 Als het water verdampt, is beton stof.

FRIDA Ga weg.

JOSEPHINE Je moet iets meer respect voor je ouderen hebben Frida.

FRIDA Dat bepaal ik zelf wel.

JOSEPHINE Angst is geen excuus om vrijpostig te zijn.

Josephine verdwijnt in de nacht, Frida slaat om zich heen, alsof ze een nachtmerrie heeft.

22. NIET JOUW PROBLEEM

Lucky probeert te vinden wat Berto onklaar heeft gemaakt. Frida betrapt Lucky.

FRIDA Wat doe jij nou?

LUCKY Niks.

FRIDA Ik zie het.

LUCKY Ik wil helpen.

FRIDA Lijkt bij jullie niet echt een verschil in te zitten hè,
hulp of sabotage.

LUCKY Ik kan 'm repareren.

FRIDA En dan?

LUCKY Hier zit ziel in, zaligheid, traditie, geschiedenis.

FRIDA Niet jouw ziel, niet jouw geschiedenis.

LUCKY Natuurlijk wel,

FRIDA Niet jouw probleem.

LUCKY Wij zijn kermis Frida,
kermis helpt elkaar.

FRIDA Ik ben geen kermis, ik maak iets van mijn leven.

LUCKY En ik niet?

FRIDA Hou op met helpen,
elke dag dat jij hier langer blijft
is een dag dat je meer in je vader verandert.

LUCKY Weet je, pa heeft gelijk,
jouw vader heeft de kracht niet
en jij hebt het hart niet.

Het enige wat mijn vader doet
is het onvermijdelijke versnellen.

Ja. Laat maar de lucht invliegen.

23. DE MOEDERLIJN

Josephine lacht afkeurend.

FRIDA Ik zie je niet. Ik hoor je niet. Je bent er niet.

JOSEPHINE Jawel. je hoort me wel.

FRIDA Je bent lucht

JOSEPHINE Het verleden trekt aan je,
iets in jou wist dat je hier moest komen

FRIDA Lalalala

JOSEPHINE Ik snap het, deze familie praat niet.
Je vader denkt dat hij je zo beschermt.
Zo doen wij dat, niet terugkijken, maar doorgaan.
Doorgaan.
Als je je geschiedenis niet kent
kan je niet naar je toekomst kijken.

FRIDA En dat kom jij me in je witte jurk vertellen?

Frida gaat fiets halen, wil weg

JOSEPHINE Jij praat als een verloren ziel
die gaat via de moederlijn,
die is al te lang onderbroken.

FRIDA Je bent mijn moeder niet

JOSEPHINE Ik ben je voormoeder.

FRIDA Ik heb geen moeder, geen enkele moeder
ik ben leeg van binnen, hol, leeg en betekenisloos.

Frida stapt op haar fiets, wil vertrekken

JOSEPHINE Als je nu wegloopt
gaat niemand je vertellen,
als je nu wegloopt
blijf je altijd achtervolgd door een groot gat.

Frida komt terug

FRIDA Dus dat is wat je me komt vertellen?
Dat mijn leven niks waard is?

JOSEPHINE Ik ben geboren in slavernij
Wij komen uit een lijn van krachtige mensen
die gedwongen ontheemd zijn geraakt.

Weggerukt.

Je kan mensen alles afnemen,
maar niet hun verhaal.

Die kunnen ze alleen zelf vergeten.

Maar wanneer een verhaal eenmaal vergeten is
keert het nooit meer terug.

Snap dus hoe belangrijk het is
je eigen verhaal te kennen.

FRIDA Nou, hit me

JOSEPHINE Dus die mond van jou he?
Daar past een hele radio in.

Josephine zucht.

JOSEPHINE Na de afschaffing, weet je wat ik toen deed?
Ik ben gaan bouwen
Weg van de plantage
Een eigen huis in Paramaribo
Een eigen winkel. Ik kende de waarde van de dingen
Ik was trots.
Niet langer iemands eigendom.

Dus toen ik werd uitgenodigd om naar Nederland te komen
en witte Nederlanders te leren over Suriname,
-‘een culturele uitwisseling’ zeiden ze-
toen dacht ik – ja. Dat klopt.

Tot ik hier ontvangen werd, niet met alle égards,
maar met een schamper lachje naar een barak werd geleid,
geen hotel, maar een barak - achter een hek
Toen pas kwam het besef.

FRIDA Achter een hek...

JOSEPHINE We waren met 28.
Creolen, Marrons, Inheemsen.
Ze hesen ons in klederdracht.
Plaatsten ons voor een hut van bladeren.
Tentoongesteld.

Je opa was drie. Zo’n mannetje.

Ze hebben ons opgemeten.
Onze schedels, onze lichamen.
En ze noemden het wetenschap.

FRIDA Dat kan toch niet zomaar?

JOSEPHINE Nee niet zomaar, ze moesten wel een kaartje kopen.
“Voor de kleurrijke mensenrassen van Suriname.”
Maar ik koos ervoor mij niet als een dier te laten bekijken.
ik stond daar, hoofd omhoog, en keek terug.

Josephine lacht een klein lachje.

JOSEPHINE Jij wil weten wat dit met jou te maken heeft.
Jouw opa stond dagen naar deze carrousel te kijken.

Het werd zijn carrousel.

Hij heeft ieder beeld, ieder beest zelf gemaakt.
Dat was zijn manier om ons verhaal door te vertellen

We vertellen.
Om te helen.

Niet omdat we doen
alsof we niet gewond zijn,
maar omdat we zacht zijn voor die wond.

De carrousel loopt vast, krakkemikkig, scheef.

FRIDA En nu?

JOSEPHINE Voordat je vader de oversteek maakt
moet je weten waar je vandaan komt.
Om onze geschiedenis
te kunnen doorvertellen en omarmen.

Maar hoe je dat doet, dat is aan jou.

Ze dalen weer neer, naar de grond, Frida stapt uit.

Josephine vliegt weg.

Dan volgen de dieren op de carrousel, al wat levenloos leek, krijgt ziel. De molen draait in al haar volle vroegere glorie en ontmantelt zichzelf dan, de dieren vertrekken, de geschiedenis leeft.

24. AFSCHEID

Ewald, als een grote kaaiman, komt naar Frida toe.

EWALD Er staan veel vrouwen achter je,
al je voormoeders,
je grootmoeder,
je moeder.

Zo kan jij achter de vrouwen staan die na jou komen.

FRIDA Een lange lijn van kleine kroonprinsesjes.

EWALD Vertel je ze over mij?
Vertel je ze dat ik een goede vader
voor je ben geweest?

FRIDA Ik vertel ze dat jij alles voor mij bent geweest,
vader en moeder tegelijk.

EWALD Ik ben bang dat ik geen goede moeder voor je was.

FRIDA Je deed je best.

EWALD Je hoeft niet te doen alsof je niet gewond bent.

FRIDA Maar ik wil zacht zijn voor de wond.

EWALD Je moeder zou trots op je zijn.
Je lijkt op haar.

FRIDA Dat weet ik

EWALD Koppig. Krachtig.
En je snurkt net zo hard.

FRIDA Ik snurk niet!

EWALD Dat zei je moeder ook.
En ze zong. Oh ze zong!
Ze zong het mooiste van de hele wereld!

Bigi Kaiman, ken je dat?

FRIDA Is dat een liefdesliedje?

EWALD Alles wat je moeder zong werd liefdesliedje.

Bigi kaiman kaiman kaiman

FRIDA Ja.
Volgens mij herinner ik me dat.

Ewald zingt verder. Frida valt in.

EWALD *bigi kaiman djomp'a liba bari tjoewe-tjoewe.*

Ewald vertrekt.

25. BEVRIJD

Frida staat klaar om te vertrekken. Lucky is al aan de slag met de wederopbouw.

FRIDA Ziet er leeg uit, zo.

LUCKY Leeg? Nee man! Stampvol beloftes!

FRIDA Ja, dat kan jij, de toekomst zien.

Haar toon verandert, Lucky begint met plaatstootjes, Frida volgt.

LUCKY Is dat moeilijk voor die ouwe oogjes van jou?

FRIDA Ik heb tenminste niet zo'n uitgezakte rimpelsmoel.

LUCKY Blinde grijskop.

FRIDA Krom kraaklijf.

Haar toon verandert, Lucky bruist van optimisme.

LUCKY Ik heb me anders nog nooit zo sterk gevoeld.

De toon van Frida verandert ook, liefdevol, bewonderend.

FRIDA Ja. Zo zie je er ook uit.
Sterk. Blij. Bevrijd.

LUCKY En jij? Voel jij je een beetje bevrijd?

Frida maakt een gebaar van beetje wel, beetje niet.

Ze omhelzen elkaar. Laten los. Frida stapt op de fiets.

LUCKY Ik kan niet wachten om het hier van mezelf te maken.

FRIDA Je eigen verhaal vertellen.

Lucky knikt, Frida knikt. Ze vertrekt. Lucky roept haar na.

LUCKY Je gaat me niet vergeten hè!

FRIDA Nooit!

Frida fietst weg.

Lucky klust door.